

ที่ สม ๐๐๐๓/๒๕๖

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๔๒๒ ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กทม. ๑๐๓๓๐

ท 0 กันยายน ๒๕๕๑

เรื่อง ผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน

กราบเรียน นายกรัฐมนตรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนารายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ ๓๕๒/๒๕๕๑ จำนวน ๑๕ หน้า

ด้วยนายบรรพต มั่นจิตร กับพวก รวม ๙๑ คน ได้ร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่า ได้รับความเดือดร้อนจากการถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้บุกรุกที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ อบ.๑ ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ ๑,๐๖๗-๐-๒๙ ไร่ ทั้งนี้ จากการสำรวจพื้นที่เมื่อปี ๒๕๓๖ จำนวนผู้บุกรุกมีทั้งสิ้น ๔๗๗ ราย เนื้อที่ประมาณ ๓๓๗-๒-๗๔ ไร่ ซึ่งทางราชการมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาคือ ให้ราษฎรเช่า หากไม่ยินยอมจะดำเนินคดีฟ้องขับไล่และเรียกค่าเสียหาย แต่ผู้ร้องเห็นว่าตามหลักฐาน ส.ค. ๑ ราษฎรบางรายได้มีการครอบครองที่ดินมาก่อนตั้งแต่ปี ๒๕๕๖ และ ๒๕๖๙ ก่อนการประกาศเป็นที่ราชพัสดุ จึงควรจะได้รับเอกสารสิทธิในที่ดินโดยไม่ต้องเช่า ผู้ร้องจึงขอความช่วยเหลือต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้ตรวจสอบเรื่องร้องเรียนดังกล่าวข้างต้น ตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ แล้วเห็นว่าการขึ้นทะเบียนที่ราชพัสดุในที่ดินแปลงพิพาททับซ้อนที่ดินของราษฎร โดยมีหลักฐานความเป็นมาของการสงวนหวงห้ามไม่ชัดเจน เป็นการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินของผู้ร้อง และกระบวนการแก้ไขปัญหาที่ราชพัสดุที่ล่าช้ากว่า ๕๐ ปี ทั้งไม่เปิดโอกาสให้ผู้ร้องได้มีส่วนร่วม จึงไม่เป็นธรรมต่อผู้ร้อง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงมีมติให้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อรัฐบาล เพื่อพิจารณาดำเนินการ กล่าวคือ ให้เร่งรัดตรวจสอบการขึ้นทะเบียนที่ราชพัสดุที่ทับซ้อนกับที่ดินที่ชุมชนครอบครองทำประโยชน์ในที่ดิน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตรวจสอบ และพิจารณาประวัติศาสตร์ชุมชน และบุคคลควบคู่กับหลักฐานเชิงเอกสาร ดังปรากฏรายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา ผลเป็นประการใดโปรดแจ้งให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทราบด้วย จะขอบคุณมาก

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(นายเสน่ห์ จามริก)

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน

สำนักคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กลุ่มงานประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โทรศัพท์ ๐ - ๒๒๑๙ - ๓๕๗๓

รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน

โดย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

รายงานการตรวจสอบที่ ๓๕๒/๒๕๕๑

เรื่อง สิทธิในทรัพย์สิน กรณีที่ราชพัสดุซ้อนทับที่ดินและที่อยู่อาศัย (ชุมชนท่าวังหิน)

ผู้ร้อง นายบรรพต มั่นจิตรและพวก

ผู้ถูกร้อง สำนักงานธนารักษ์พื้นที่อุบลราชธานี

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๑. สำนักงานที่ดินจังหวัดอุบลราชธานี
๒. จังหวัดอุบลราชธานี
๓. กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง

ผู้แทนเครือข่ายชุมชนเมืองจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน ๑๑ ชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนวังสว่าง ชุมชนกุดแสนตอ ชุมชนโพธิ์ทอง ชุมชนกุดปลาซ้อ ชุมชนปากมูลน้อย ชุมชนกุดคูง ชุมชนหาดวัดใต้ (บูรพา) ชุมชนท่าทราย (สะพานใหม่) ชุมชนกุดลาด ชุมชนปลาตุก และชุมชนวังทอง ได้ร้องเรียนคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยยื่นคำร้องเป็นหนังสือเมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๔๘ ตามคำร้องที่ ๔๘๒/๒๕๔๘ และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพิจารณาแล้วเห็นว่า เรื่องดังกล่าวมีมูลและอยู่ในอำนาจหน้าที่ จึงมอบหมายให้คณะกรรมการสิทธิในการจัดการที่ดินและป่าดำเนินการตรวจสอบตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๔๕

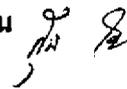
หลังจากที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้รับคำร้องดังกล่าวแล้ว เครือข่ายชุมชนเมืองได้ขอขยายชุมชนผู้ได้รับความเดือดร้อนเพิ่มเติมอีก ๒ ชุมชน คือ ชุมชนศรีประดู่ชุมชนท่าวังหิน จากกรณีเรื่องร้องเรียนทั้งหมด ๑๑ ชุมชน คณะอนุกรรมการสิทธิในการจัดการที่ดินและป่า มีความเห็นว่ามียวละเอียดของการร้องเรียนที่แตกต่างกัน จึงแยกการจัดทำรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนออกเป็น ๔ รายงาน จากกรณีเรื่องร้องเรียนทั้งหมด คณะอนุกรรมการสิทธิในการจัดการที่ดินและป่า มีความเห็นว่ากรณีการร้องเรียนของชุมชนท่าวังหินมีลักษณะปัญหาเฉพาะของตนเอง ซึ่งเป็นความขัดแย้งระหว่างความเป็นที่ราชพัสดุกับสิทธิการครอบครองที่ดินของราษฎรในพื้นที่ จึงได้แยกการร้องเรียนของกรณีชุมชนท่าวังหินจากคำร้องที่ ๔๘๒/๒๕๔๘ ลงวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๔๘ มาเขียนเป็นรายงานผลการตรวจสอบเฉพาะหนึ่งฉบับ

สาระสำคัญของเรื่องร้องเรียน

นายบรรพต มั่นจิตรและพวกในฐานะผู้ร้องจำนวน ๕๑ ราย จากชุมชนบ้านท่าวังหิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ได้ร้องเรียนว่าได้รับความเดือดร้อน เนื่องจากปัญหาการซ้อนทับกันระหว่างที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ อบ.๑ เนื้อที่ประมาณ ๑,๐๖๗-๐-๒๕ ไร่ กับที่ดินและที่อยู่อาศัยของชาวบ้านชุมชนท่าวังหิน โดยผู้ร้องถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้บุกรุกที่ราชพัสดุ มีความพยายามดำเนินคดีและฟ้องร้องขับไล่หลายครั้ง การสำรวจเมื่อปี ๒๕๓๕ พบว่ามีจำนวนผู้บุกรุกทั้งสิ้น ๕๗๗ ราย เนื้อที่ประมาณ ๓๓๗ - ๒ - ๗๔ ไร่ และมีข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาเมื่อปี ๒๕๓๖ ว่าให้ราษฎรผู้มีกรรมสิทธิ์ในอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างเช่าที่ดินแปลงนี้ และหากผู้บุกรุกรายใดไม่ยินยอมเช่าให้ดำเนินคดีฟ้องขับไล่ และเรียกค่าเสียหาย แต่ผู้ร้องไม่ประสงค์เช่าที่ดินดังกล่าว เพราะเห็นว่าตนเองอยู่ในพื้นที่มานานแล้ว ต่อมาพบหลักฐานการแจ้งการครอบครองตามแบบ ส.ก.๑ ในที่ดินดังกล่าวจำนวน ๘๕ ราย ส.ก.๑ จำนวน ๑ ฉบับระบุว่าเข้าครอบครองตั้งแต่ปี ๒๕๕๖ และ ส.ก.๑ จำนวน ๒๖ ฉบับระบุว่าเข้าครอบครองก่อนปี ๒๕๖๕ ซึ่งผู้ร้องเห็นว่าเป็นหลักฐานที่บอกว่าราษฎรครอบครองที่ดินแปลงนี้มาอย่างยาวนานก่อนเป็นที่ราชพัสดุ และย่อมมีสิทธิได้รับเอกสารสิทธิในที่ดินแปลงดังกล่าว โดยไม่ต้องเช่า

ความต้องการของผู้ร้อง

๑. ให้มีการตรวจสอบและพิสูจน์สิทธิ ส.ก.๑ ในที่ดินราชพัสดุบ้านท่าวังหิน
๒. ให้ดำเนินการออกเอกสารสิทธิรับรองสิทธิในที่ดินบ้านท่าวังหิน

การดำเนินการตรวจสอบของคณะกรรมการสิทธิในการจัดการที่ดินและป่า

คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาตรวจสอบโดยการรับฟังพยานหลักฐานของฝ่ายผู้ร้อง ผู้ถูกร้อง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งใช้เอกสารการร้องเรียนจากผู้ร้อง และหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังรายชื่อเอกสารดังต่อไปนี้

๑. รายงานการประชุมคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กบร.) จังหวัดอุบลราชธานี วันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๔๑ และวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๔๕

๒. รายงานการประชุมคณะกรรมการสิทธิในการจัดการที่ดินและป่าร่วมกับจังหวัดอุบลราชธานี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕, วันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๔๕ และวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๐

๓. รายงานการประชุมคณะทำงานพิจารณาตรวจสอบและพิสูจน์สิทธิ ศ.ก.๑ ที่ดินราชพัสดุบ้านท่าวังหิน ครั้งที่ ๑/๒๕๔๕ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๖ และครั้งที่ ๑/๒๕๔๖ วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๔๗

๔. บันทึกข้อความของสำนักงานราชพัสดุจังหวัดอุบลราชธานี ลงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๒๗ เรื่องผู้เช่าอยู่อาศัยในที่ราชพัสดุแปลงทะเบียนที่ ๑๗๖๖(อบ.๑) บริเวณที่เคยเป็นนิคมฉนวนและบริเวณหมู่บ้านท่าวังหิน

๕. บันทึกรายงานของสำนักงานธนารักษ์พื้นที่อุบลราชธานี ที่ อบ.๐๐๐๔/๑๓ ลงวันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๔๑ เรื่องสรุปข้อเท็จจริงกรณีการบุกรุกที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ อบ.๑ (แปลงนิคมฉนวน)

๖. เอกสารประวัติการตั้งถิ่นฐานของชุมชนท่าวังหิน เอกสารการครอบครอง ศ.ก.๑ และความสืบหน้าของกระบวนการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา

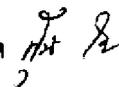
ลำดับความเป็นมา

ปัจจุบัน ที่ราชพัสดุท่าวังหินเป็นที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขที่ อบ.๑ (ทะเบียนเดิม ๑๗๖๖) เนื้อที่ประมาณ ๑,๐๖๗-๐-๒๕ ไร่ หมายเลขแปลงนี้เป็นทะเบียนคามการปรับปรุงทะเบียนที่ราชพัสดุเมื่อปี ๒๕๒๓ กรมธนารักษ์ได้ที่ดินแปลงดังกล่าวมาด้วยการจับจอง โดยการอ้างใบหวงห้ามที่ดินที่ ๒๔ ลงวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ เนื้อที่ ๘๘๕-๓-๒๐ ไร่ ซึ่งนายอำเภอเมืองอุบลท่าหนึ่งสี่สำคัญไว้ให้แก่นายคุณ ไชคิบุตร สมุห์บัญชีในขณะนั้น ที่ราชพัสดุแปลงนี้มีอาณาเขต คือ

ทิศเหนือจดลำห้วย ยาวประมาณ ๓๗ เส้น ๑๗ วา

ทิศใต้ จดถนนพโลชัย ยาวประมาณ ๓๒ เส้น ๑๓ วา

ทิศตะวันออก จดถนนขวาลานอก ยาวประมาณ ๒๑ เส้น ๘ วา ๓ ศอก

ทิศตะวันตก จดถาปนน้อย ยาวประมาณ ๒๑ เส้น ๑๐ วา

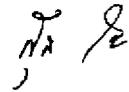
ที่ดินแปลงหมายเลขที่ อบ.๑ จึงมีขนาดพื้นที่มากกว่าขนาดพื้นที่ในใบหวงห้าม
ที่ใช้อ้างอิง ๑๘๑-๓-๒๐ ไร่ พร้อมระบุว่าที่นายนี้ไม่มีผู้ใดหวงห้าม และไม่ได้เกี่ยวข้องกับสาระประโยชน์
อย่างใด จึงได้ออกใบอนุญาตที่ดินรายนี้ให้แก่ นายอุณ โชคินุคร ฮิดถือเป็นคู่มือ

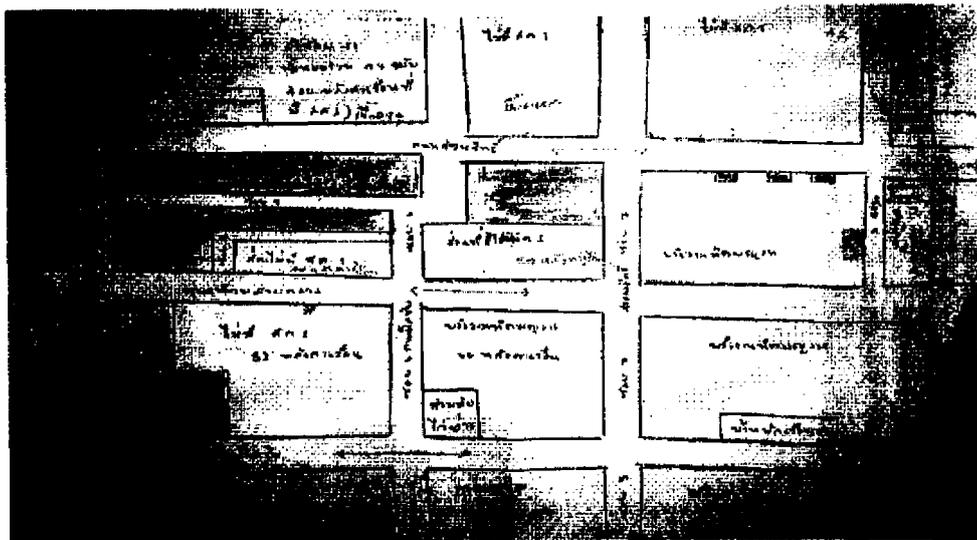
ในปัจจุบัน สภาพที่ดินแปลงที่พิพาทนี้แยกออกเป็นหลายแปลงย่อย เนื่องจากการ
คัดถนนและขอผ่านที่ดิน (ดูรูปวาดประกอบ) พื้นที่ส่วนหนึ่งใช้ประโยชน์เป็นที่ตั้งของส่วนราชการ
หลายหน่วยงาน เช่น สถานีประมงจังหวัดอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี วิทยาลัยเทคนิค
อุบลราชธานี สำนักงานชลประทานที่ ๕ โรงเรียนเบญจมมหาราช ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน โรงเรียน
สามัคคีวิทยา สำนักงานการประปาจังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานกองบังคับคดีจังหวัดอุบลราชธานี
เป็นต้น ขณะเดียวกัน พื้นที่อีกส่วนหนึ่งก็เป็นที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินของราษฎรบ้านท่าวังหิน
จำนวนหนึ่ง พร้อมทั้งวัดท่าวังหินและโรงเรียนท่าวังหิน

สำนักงานธนารักษ์พื้นที่อุบลราชธานีได้แสดงหลักฐานการครอบครองที่ดินแปลง
ดังกล่าวทั้งหมด โดยใช้ แบบ ศ.ค.๑ เลขที่ ๕๘ ลงวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๕๘ มีเนื้อที่ ๕๘๑-๒-๖๕ ไร่
มีทิศข้างเคียงตามใบหวงห้ามที่ดิน การได้มาก็ีรัฐบาลได้จับจองเอง ตั้งแต่เมื่อใดนั้น จำไม่ได้ สภาพที่ดิน
เป็นที่ปลูกสร้างที่ทำการรัฐบาล โรงเรียน และบ้านพักข้าราชการ

ในส่วนชาวบ้านท่าวังหินที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้บุกรุกที่ราชพัสดุ จำนวน ๕๗๗ ราย
(ตามการสำรวจเมื่อปี ๒๕๓๕) ส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารแสดงสิทธิในที่ดินดังกล่าวแต่อย่างใด ยกเว้น
กลุ่ม ผู้ร้องจำนวน ๕๑ แปลง ซึ่งอ้างการครอบครองด้วยแบบ ศ.ค.๑ ที่ยื่นขอแบบแจ้งการครอบครองต่อ
นายอำเภอเมืองอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ ซึ่งจำแนกตามช่วงเวลาการครอบครองออก
ได้เป็น ๓ กลุ่ม คือ

- (๑) ศ.ค.๑ ที่ระบุว่าได้ครอบครองมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๖ จำนวน ๑ ฉบับ
(คือ ศ.ค.๑ เลขที่ ๕๘/๒๕๕๘ ของนางทอง เกษมสวัสดิ์)
- (๒) ศ.ค.๑ ที่ระบุว่าได้ครอบครองมาก่อนปี ๒๕๖๕ จำนวน ๒๖ ฉบับ และ
- (๓) ศ.ค.๑ ที่ระบุว่าได้ครอบครองมาหลังปี ๒๕๖๑ จำนวน ๖๔ ฉบับ

ประเด็นพิพาทในกรณีนี้เกิดขึ้น เมื่อกรมธนารักษ์ กระทรวงการคลังแจ้งให้จังหวัด อุบลราชธานีดำเนินการทางศาลฟ้องขับไล่ และเรียกค่าเสียหายกับชาวบ้านผู้บุกรุก และต่อมาได้ใช้ แนวทางการแก้ไขปัญหาโดยการให้ราษฎรผู้บุกรุกเช่าที่ดินในเงื่อนไขอัตราค่าเช่าต่ำ แต่ปรากฏว่ามีผู้มา ขอทำสัญญาเช่าจำนวนน้อยมาก ราษฎรส่วนใหญ่ไม่ยินยอมเช่า โดยอ้างว่าได้อยู่อาศัยมานานแล้ว และ เมื่อค้นพบหลักฐาน ต.ค.๑ จำนวน ๘๘ ฉบับ (ต่อมาเพิ่มอีก ๒ ฉบับ) กลุ่มผู้ร้องก็ร้องเรียนกับหน่วยงาน ต้องการให้มีการพิสูจน์การครอบครองที่ดินแปลงดังกล่าว ซึ่งผู้ร้องเห็นว่าพวกคนมีหลักฐานดีกว่า หลักฐานของทางราชการ กระบวนการแก้ไขปัญหาก็ดำเนินการมาจนถึงปัจจุบันข้อพิพาทก็ยังไม่ได้ ชัยยุติแต่อย่างใด

คำชี้แจงของผู้ร้อง

ผู้ร้องชี้แจงว่าชาวบ้านท่าวังหินได้ครอบครองที่ดินมาอย่างยาวนาน อาทิ ต.ค.๑ เลขที่ ๕๘ ลงวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๘ ของนางกอง เกษมสวัสดิ์ ที่ระบุว่าได้เข้าครอบครองที่ดินเมื่อปี ๒๔๕๖ ส่วนวัดท่าวังหินนั้น ไม่ปรากฏปีก่อนสร้างแน่ชัด พบเพียงว่าญาติท่านอาช (พระชุตงค์) ได้นำพา พระสงฆ์และญาติสร้าง โรงธรรมขึ้นเมื่อปี ๒๔๗๑ เพื่อใช้ในการทำบุญของญาติโยมและการปฏิบัติธรรม ของพระสงฆ์ และวัดท่าวังหินได้ตั้งเป็นวัดอย่างเป็นทางการเมื่อปี ๒๔๗๔ และบ้านท่าวังหินเองได้เป็น หมู่บ้านถาวรตามพระราชบัญญัติปกครองท้องถิ่น พ.ศ. ๒๔๗๕ มาตั้งแต่ปี ๒๔๗๖

ผู้อาวุโสในชุมชน คือนางสมหมาย พร้อมสุข และนางบุญ จันทร์หอม อายุกว่า ๘๐ ปี บอกเล่าว่าในอดีตมีราษฎรอาศัยอยู่ ๓ พวก คือพวกแรก กลุ่มที่รวมกลุ่มอาศัยอยู่ที่ทิศใต้ของที่ทำ การประปาปัจจุบัน พวกที่สองและสามอยู่ทางทิศใต้ถัดลงมาตามลำดับ การตั้งถิ่นฐานส่วนใหญ่นิยมลงป่า

บริเวณริมแม่น้ำมูล ประกอบอาชีพปลูกผักทำไร่ทำสวนและหาปลา ต่อมากีวเรือนเข้ามาอาศัยเพิ่มมากขึ้น โดยการวางป่าต่อจาก ๓ กลุ่มแรกไปตามแนวถนนสรรพสิทธิ์ตามกำลังของแต่ละครัวเรือน

ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๕๗ ราษฎรก็ได้ยื่นคำขอแบบแจ้งการครอบครองที่ดินต่อนายอำเภอเมืองอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๔๕๗ หลังการดำเนินการ ได้รวบรวมเอกสารส่งอำเภอ เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนโดยไม่เคยถูกหักท้วงหรือแก้ไข อำเภอก็ไม่เคยแจ้งให้ราษฎรทราบว่าเป็นการแจ้งการครอบครองทับที่ดินหวงห้าม การดำเนินการตรวจสอบพิสูจน์รังวัดตามคำขอคำรับรองการทำประโยชน์ของนายอิน ทศโยธิน โดยกำนัน ตามคำสั่งของนายอำเภอ ลงวันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๔๕๗ ก็ได้ดำเนินการตามคำสั่งจนแล้วเสร็จ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าที่ดินแปลงพิพาทนั้นไม่มีการหวงห้ามมาก่อน

ผู้ร้องได้ทักท้วงข้อความในบันทึกของสำนักงานราชพัสดุจังหวัดอุบลราชธานี ลงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๒๗ ที่อ้างว่าเดิมที่ดินแปลงนี้เป็นส่วนของราชการใช้เป็นที่พักของทหาร ร.พันที่ ๑๐ และเป็นสนามฝึกยิงเป้า ดังปรากฏรายละเอียดตามบันทึกถ้อยคำของนายทอง สุทิศ เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๐๐ ใน ๒ ประเด็น คือ (๑) บันทึกดังกล่าวเป็นบันทึกที่ไม่ถูกต้องตามมาตรา ๘ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพราะไม่ระบุสถานที่ทำการบันทึก ผู้บันทึกไม่ลงตำแหน่งหน้าที่และไม่ได้ระบุว่าได้รับคำสั่งหรือคำขอจากผู้ใด (๒) ปากคำของนายทอง สุทิศไม่ตรงกับข้อเท็จจริงในประเด็นที่ว่าที่ตั้งกรมทหารอยู่ในที่ดินที่เป็นที่ตั้งของโรงเรียนเบญจมมหาราชในขณะนั้น (ปี ๒๕๐๐) แต่ความเป็นจริง ในปี ๒๕๐๐ โรงเรียนดังกล่าวยังตั้งอยู่ที่ศาลากลางจังหวัด ต่อมาในปี ๒๕๑๕ โรงเรียนจึงได้ก่อสร้างขึ้นใหม่ในบริเวณบ้านท่าวังหิน

ผู้ร้องทักท้วงข้อความในใบหวงห้ามที่ดินที่ ๒๔ ลงวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๖๑ ที่ระบุว่า “ที่ดินรายนี้ไม่มีผู้ใดหวงห้ามและไม่ได้เกี่ยวข้องกับราชการประโยชน์อย่างใด” ว่าเหตุใดจึงมีการเขียนเช่นนั้น ทั้งที่หลักฐาน ส.ค.๑ เลขที่ ๕๗ ลงวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๕๗ ระบุว่านางกองฯได้เข้าครอบครองที่ดินมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๖ ฉะนั้น ขณะที่ทางราชการทำใบหวงห้ามนั้น นางกองฯกับเพื่อนบ้านได้ครอบครอง และทำประโยชน์ปลูกเรือนอาศัยอยู่ก่อนหน้าแล้ว

นอกจากนี้ หลักฐาน ส.ค.๑ ของผู้ร้องอีก ๒๖ ราย ที่ระบุว่าเข้าครอบครองมาก่อนปี ๒๔๖๕ นั้น เพราะราษฎรในอดีตจำปีพุทธศักราชไม่ได้ เพราะในชีวิตประจำวันใช้นักขัตร์ เมื่อตอบไม่ได้ก็มีการระบุในเอกสารคร่าวๆ ว่าก่อนปี ๒๔๖๕ แต่ไม่ทราบข้อเท็จจริงว่าก่อนปีดังกล่าวมากเพียงใด ซึ่งอาจจะก่อนการทำใบหวงห้ามของทางราชการด้วยซ้ำไป ขณะที่หลักฐาน ส.ค.๑ เลขที่ ๕๗ ที่ใช้อ้างอิงที่มาของที่ราชพัสดุที่พิพาทนี้ก็กลับระบุการได้มาว่ารัฐบาลจับจองเอาแต่จำไม่ได้ว่าได้มาตั้งแต่เมื่อใด

ผู้ร้องได้ดำเนินการร้องเรียนเรื่องนี้กับหลายหน่วยงาน อาทิ คณะกรรมการวิสามัญฯ เมื่อปี ๒๕๑๕ นายเกรียง กัลป์ตินันท์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อปี ๒๕๔๐ คณะกรรมการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน เมื่อปี ๒๕๔๑ นายอมร นิลเปรม วุฒิสมาชิกจังหวัด

อุบลราชธานี เมื่อปี ๒๕๔๖ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เมื่อมกราคม ๒๕๔๘ และนำเรื่องนี้มา
ร้องเรียนกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๔๘

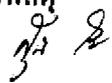
คำชี้แจงของผู้ถูกร้องและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(๑) สำนักงานธนารักษ์พื้นที่อุบลราชธานี

สำนักงานธนารักษ์พื้นที่อุบลราชธานีชี้แจงว่าที่ดินแปลงพิพาทนี้ ครั้งแรกที่
ราชการเข้าครอบครอง บางส่วนที่ยังมิได้ใช้ในราชการก็เป็นที่รกร้างว่างเปล่า จึงมีราษฎรเข้าไปอยู่อาศัย
เพื่อสะดวกในการทำมาหากิน ตั้งอยู่ใกล้ลำน้ำ ทางราชการก็ยังมีได้จัดการกับผู้นุกรุกแต่อย่างใด เนื่องจาก
ขณะนั้นทางราชการยัง ไม่มีความจำเป็นจะใช้ที่ดิน จนกระทั่งมีราษฎรเข้าอยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้นจนตั้งเป็น
หมู่บ้านเรียกว่า “บ้านท่าวังหิน” ต่อมาราว พ.ศ. ๒๕๑๘ ราษฎรหมู่บ้านท่าวังหินราว ๓๐ ครัวเรือน
ได้ร้องเรียนไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้ยกเลิกสภาพที่ดินแห่งนี้จากที่หวงห้าม และให้
พวกคนเข้าถือสิทธิครอบครอง กระทรวงมหาดไทยแจ้งว่า ไม่มีทางช่วยได้เพราะเป็นที่หวงห้าม ส่วนการ
ที่จะผ่อนผันให้อยู่อาศัยต่อไปนั้น หากจังหวัดเห็นว่าควรให้อยู่อาศัยต่อไปก็ให้ทำหลักฐานการให้
อยู่อาศัยให้ถูกต้องเพื่อป้องกันข้อยุ่งยากในภายหลัง ซึ่งก็ปรากฏว่ามีผู้มาทำหลักฐานเพียง ๕ ราย

ต่อมาราวปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ทางราชการได้จัดที่ดินแปลงนี้ คอนต้อจากบ้านท่าวังหินเป็น
“นิคม” ให้ชาวฉวนอพยพเข้าอยู่อาศัย และเมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๕๔๘ กระทรวงการคลังได้สั่งการว่าผู้ที่เข้า
อยู่อาศัยดังกล่าวมิได้เช่า เป็นการไม่ถูกต้องให้เรียกผู้อยู่อาศัยเหล่านั้นมาทำสัญญา ซึ่งทางราชการได้
ติดต่อราษฎรที่อยู่อาศัยมาประมาณ ๑๐ ครัวเรือน ให้มาขึ้นขอเช่า แต่ราษฎรเหล่านั้น ไม่ยินยอม โดยอ้างว่า
ได้อยู่มานานแล้ว และไม่เคยเสียค่าเช่า สำหรับผู้ที่เข้ามาอยู่ทีหลัง ก็ถือถือเป็นตัวอย่าง และอ้างเหตุผล
เช่นเดียวกัน ปรากฏตามบันทึกของสรรพากรจังหวัดอุบลราชธานี ลงวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๐๐ ซึ่งได้
บันทึกเสนอปลัดกระทรวงมหาดไทย และกระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาคำร้องทุกข์ของราษฎรแล้ว
เห็นว่าเป็นเรื่องราษฎร ไม่ยินยอมเสียค่าเช่าที่ดินราชพัสดุอันเป็นงานในหน้าที่ของกระทรวงการคลัง
จึงส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังดำเนินการ และกระทรวงการคลังได้ให้จังหวัดชี้แจงราษฎรผู้อยู่อาศัย
ดังกล่าว ซึ่งจังหวัดได้ชี้แจงราษฎรดังกล่าวแล้ว แต่ไม่ยินยอมปฏิบัติตาม โดยอ้างว่าอยู่อาศัยมานานบ้าง
ชื่อจากผู้อื่นบ้าง ผู้อื่นให้อยู่อาศัยบ้าง

กระทรวงการคลังได้มีหนังสือถึงปลัดกระทรวงมหาดไทยแจ้งว่า เมื่อราษฎรละเมิดสิทธิ
โดยพลการเช่นนี้ จำเป็นต้องฟ้องร้องเพื่อรักษากรรมสิทธิ์ โดยกระทรวงการคลังจะฟ้องร้องบางราย
เพื่อเป็นตัวอย่างก่อนจึงขอความเห็นทางมหาดไทยอีกทางหนึ่ง ต่อจากนั้นไม่ปรากฏเรื่องเดิมอีก
จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๑๑ กระทรวงการคลังได้มีหนังสือถึงจังหวัดฯแจ้งว่า ได้รับแจ้งจาก
กระทรวงศึกษาธิการว่า ได้รับรายงานจากจังหวัดได้มีราษฎรบุกรุกเข้าอยู่อาศัยทำมาหากินในที่ราชพัสดุ

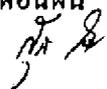
แปลงดังกล่าว ซึ่งทางราชการได้ส่งวงไว้สร้างมหาวิทยาลัยภาคอีสาน จังหวัดฯ ได้ห้ามปรามให้ราษฎร ผู้บุกรุกออกไปแล้วแต่ไม่เป็นผล สมควรดำเนินการทางศาล จึงส่งหลักฐานมาให้จังหวัดดำเนินการคดี

นายพัฒน์ บุญยรัตพันธุ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดฯ ในสมัยนั้น ได้มีหนังสือ ที่ อบ.๐๔/๘๖๕๑ ลงวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๑๑ ถึงกระทรวงการคลังว่าจังหวัดไม่ประสงค์จะให้ราษฎร ได้รับความเดือดร้อนจากผลการกระทำของทางราชการ การที่กระทรวงการคลังจะให้จังหวัดดำเนินการ ฟ้องร้องราษฎร จังหวัดฯ เห็นว่าจะตกเป็นเหยื่อของการโฆษณาของ ผ.ก.ค. แต่ถ้ากระทรวงการคลังยืนยัน จังหวัดก็จะดำเนินการต่อไป ซึ่งกระทรวงการคลังก็ได้มีหนังสือ ที่ กค.๐๔๐๓/๖๓๑๘ ลงวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๑๓ แจ้งว่าเมื่อเรื่องนี้เกิดผลทางการเมืองและการปกครอง กระทรวงการคลัง ก็ไม่ขัดข้องที่จะไม่ควรถองจับไล่ราษฎรตามความเห็นของจังหวัดฯ

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ กรมธนารักษ์ได้ส่งช่างสำรวจมาดำเนินการสำรวจรังวัดทำแผนที่ รายละเอียดที่ราชพัสดุแปลงดังกล่าว และได้ให้จังหวัดฯ รวบรวมข้อเท็จจริง ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับ นิคมถาวร จังหวัดอุบลราชธานีได้มีหนังสือ ที่ อบ. ๓๗/๒๑๒๗๓ ลงวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๒๕ หรือไป ยังกรมธนารักษ์ มีสาระสำคัญสรุปได้ ๓ ประเด็น คือขอหารือว่าคนถาวรอพยพที่ทางราชการจัดให้อยู่ อาศัยจะต้องให้เช่าหรือไม่มีทางใดที่จะให้ประชาชนมั่นใจว่าจะได้เช่าเป็นเวลานานๆ และมีนักการเมือง บางคนไปหาเสียงกับราษฎรผู้บุกรุกว่าจะช่วยให้ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดิน ทำให้เป็นปัญหายุ่งยากในการ ดำเนินการจัดให้เช่า

ปี ๒๕๓๕ กรมธนารักษ์ได้จัดสรรเงินงบประมาณให้จังหวัดฯ ดำเนินการสำรวจผู้บุกรุก ที่ราชพัสดุแปลงดังกล่าว สรุปผลการดำเนินการ มีผู้บุกรุก จำนวน ๘๗๗ ราย เนื้อที่ประมาณ ๓๓๗-๒-๗๔ ไร่ ต่อมากรมธนารักษ์ได้มีคำสั่งที่ ๒๐๖/๒๕๓๖ ลงวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๖ แต่งตั้ง คณะทำงานเพื่อตรวจสอบและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา และกรมธนารักษ์ได้มีหนังสือด่วน ที่ กค.๐๔๐๖/๕๘๓๘ ลงวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๓๖ แจ้งแนวทางปฏิบัติและได้ขอสรุปว่าให้จังหวัดฯ จัดให้ราษฎรผู้มีกรรมสิทธิ์ในอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างในที่ดินแปลงนี้เช่า โดยชำระค่าเช่าตามระเบียบฯ และยกเว้นค่าเสียหายสำหรับกรณีบุกรุกก่อนวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๒๖ (วันที่ระเบียบฯ ใช้บังคับ) ให้ยกเว้น ค่าธรรมเนียมการจัดให้เช่าด้วย หากผู้บุกรุกรายใดไม่ยินยอมเช่าให้ดำเนินการคดีฟ้องขับไล่และ เรียกค่าเสียหาย

จังหวัดอุบลราชธานีได้ทำความเข้าใจกับราษฎร มีผู้มาจัดทำสัญญาเช่า ๗๗ ราย อนุญาต ให้เช่าแต่ไม่มาทำสัญญาเช่า ๔๘ ราย นอกนั้น ไม่ยอมเช่า และพยายามร้องเรียนหน่วยงานต่างๆ เพื่อขอ เอกสารสิทธิ จังหวัดฯ ได้รายงานกรมธนารักษ์พิจารณาดำเนินการคดีกับผู้ไม่ยินยอมเช่า กรมธนารักษ์ มีหนังสือ ที่ กค.๐๔๐๘/๘๑ ลงวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๔๐ ว่าราษฎรผู้ไม่มาขึ้นคำร้องขอเช่าเอาแต่ เรียกเรื่องกรรมสิทธิ์เป็นผู้ไม่ยินยอมให้ความร่วมมือกับทางราชการ ให้จังหวัดฯ ดำเนินคดีฟ้องขับไล่และ เรียกค่าเสียหาย จังหวัดฯ ทำหนังสือมีความเห็นว่าบ้านเมืองกำลังมีปัญหาหลายด้าน ควรผ่อนผัน

ไม่ดำเนินการคดีไปอีกระยะหนึ่ง พร้อมแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อพิจารณาตรวจสอบแก้ไขปัญหาคารบูกูกที่คืน
ราชพัสดุ ตามคำสั่งที่ ๒๐๖๑/๒๕๔๐ ลงวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๔๐ ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ของ
ทางราชการและตัวแทนของทางราษฎรผู้ร้องเรียน

ผลการตรวจสอบปรากฏข้อเท็จจริงขึ้นใหม่ว่า ราษฎรเคยแจ้งการครอบครองตามแบบ
ส.ก.๑ ในที่ดินดังกล่าว จำนวน ๘๘ ราย คณะทำงานฯ จึงสรุปผลการพิจารณาเสนอต่อ ก.บ.ร. ส่วนจังหวัด
อุบลราชธานี เพื่อพิจารณาตามบันทึกที่ทำการปกครองจังหวัด (ฝ่ายกิจการพิเศษ) คำนวนมาก ลงวันที่
๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ สรุปได้ว่าราษฎรบางส่วนผู้ไม่มี ส.ก.๑ ประมาณ ๓๐๐ ราย จะไม่ขอเช่าเพราะ
อยู่มานาน พร้อมกับขอให้เพิกถอนทะเบียนที่ราชพัสดุและออกเอกสารสิทธิให้กับราษฎรผู้เข้าไปอยู่อาศัย
ราษฎรที่เหลืออีกประมาณ ๒๐๐ ราย ยินยอมเช่าแต่ขอทำสัญญาเช่านาน ๓๐ ปี ในอัตราค่าเช่าที่ต่ำ
และราษฎรที่เข้าอยู่อาศัยที่แจ้งการครอบครอง (ส.ก.๑) จำนวน ๘๘ ฉบับ ขอชะลอการเช่าไว้จนกว่าจะมี
การพิสูจน์สิทธิการครอบครองตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการแก้ไขปัญหาคารบูกูกที่คืน
ของรัฐ พ.ศ. ๒๕๓๕

จังหวัดฯ ได้รายงานผลให้กรมธนารักษ์ทราบตามหนังสือ ที่ อบ.๐๐๐๔/๑๔๐๔ ลงวันที่
๒๑ มกราคม ๒๕๔๑ กรมธนารักษ์พิจารณาช่วยเหลือราษฎรด้านการผ่อนผันเงื่อนไขการจัดให้เช่า
ตามหนังสือ ที่ กค.๐๔๒๐/๔๕๖๑ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๑ รวม ๔ ประการ กล่าวคือให้เช่าเพื่อ
อยู่อาศัยหรือประกอบการเกษตรมีกำหนด ๓๐ ปี นับแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๑ เป็นต้นไป โดยใช้ราคา
ประเมินที่ดินปี ๒๕๓๕-๒๕๔๒ และใช้ทำเลที่ดินชั้น ๕ ซึ่งเป็นทำเลต่ำสุด เป็นฐานในการกำหนดอัตรา
ค่าเช่า ให้ยกเว้นค่าเสียหายกรณีเช่าใช้ที่ดินราชพัสดุโดยละเมิดนับแต่วันเช่าใช้ประโยชน์จนถึงวันที่จัดทำ
สัญญาเช่า และยกเว้นค่าธรรมเนียมการจัดให้เช่าสำหรับรายที่อยู่อาศัยก่อน ๑ ตุลาคม ๒๕๒๗

ก.บ.ร. ส่วนจังหวัดอุบลราชธานี ได้มีมติที่ประชุมเมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๔๑
ให้แต่งตั้งคณะกรรมการพิสูจน์สิทธิ ส.ก.๑ ในการแก้ไขปัญหาคคืนราชพัสดุแปลงดังกล่าว จังหวัดฯ
ได้แต่งตั้งคณะกรรมการฯ ตามคำสั่งที่ ๒๕๒๖/๒๕๔๑ ลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๑ คณะกรรมการฯ
มีมติว่า “นำเชื่อว่าที่ดินแปลงนี้เป็นที่ดินของกระทรวงการคลัง” และได้รายงานให้กรมธนารักษ์พิจารณา
ต่อมาเมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒ จังหวัดฯ ได้จัดประชุมผู้อยู่อาศัยในที่ดินราชพัสดุแปลงดังกล่าว
เพื่อชี้แจงการผ่อนผันเงื่อนไขการเช่า กลุ่มผู้อยู่อาศัยได้เสนอให้แต่งตั้งคณะกรรมการพิสูจน์สิทธิใหม่
โดยให้อัยการจังหวัดและตัวแทนชาวบ้านเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการเพื่อชี้แจงและได้ส่งรายชื่อตัวแทน
ชาวบ้านจำนวน ๘ คน จังหวัดฯ ได้แต่งตั้งคณะทำงานตรวจสอบการครอบครองของราษฎรรายที่มี
ส.ก.๑ ในที่ดิน ตามคำสั่งที่ ๕๔๔/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๔๕ ซึ่งธนารักษ์จังหวัดอุบลราชธานี
เห็นว่าคำสั่งคณะทำงานใหม่นี้เรื่องไม่มีความคืบหน้า

ตามคำร้องที่ ๖/๒๕๔๐ ลงวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๔๐ ราษฎรบ้านท่าวังหิน ส่งภาพถ่าย
ส.ก.๑ จำนวน ๘๘ ฉบับ ตั้งแต่หมายเลข ๑-๘๘ (ยกเว้นหมายเลข ๒๖, ๒๘, ๕๗, ๖๒, ๖๘, ๗๕, ๗๗, ๘๑,

๘๕, ๘๗, ๘๘, ๘๙ และ ๙๐ โดยหนึ่งหมายเลขที่นำมาแสดงอ่านไม่ออก และหมายเลข ๘๘ เป็นหมายเลข ศ.ค.๑ ที่กระทรวงการคลังได้แจ้งการครอบครองไว้) เนื้อที่ประมาณ ๘๐ ไร่เศษ เพื่อเป็นหลักฐานในการ พิสูจน์สิทธิ ต่อมาได้ส่งคำร้องที่ ๖/๒๕๔๑ ลงวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๔๑ แจ้งว่าราษฎรได้แจ้ง ศ.ค.๑ ไร่จริง ๆ ประมาณ ๘๘ ไร่เศษ แต่สามารถคัดสำเนามายืนยันได้เพียง ๘๐ ไร่เศษ เนื้อที่ประมาณ ๘๘ ไร่เศษ พร้อมกับแจ้งข้อมูลเพิ่มเติมว่าไม่เคยปรากฏว่ามีอาคารกองทหารในที่ตั้งกล่าวมาก่อน ขอให้ทางราชการ พิสูจน์สิทธิตามแบบ ศ.ค.๑ ที่ราษฎรได้แจ้งไว้

สำนักงานธนารักษ์พื้นที่อุบลราชธานี ได้ประสานงานกับสำนักงานที่ดินจังหวัด อุบลราชธานีขอสำเนาถุ่ฉบับ ศ.ค.๑ ของราษฎรดังกล่าว จำนวน ๘๘ ฉบับ ตามที่ราษฎรได้แจ้งไว้ และมีเพิ่มอีก ๒ ฉบับ (ศ.ค.๑ เลขที่ ๔ และ ๒๘) มาตรวจสอบ แต่มีการลงทะเบียนไว้เพียง ๑๕ ฉบับ เท่านั้น คือฉบับที่ ๑-๑๕ นอกจากนั้นไม่มีทะเบียนคุม ต้องพิจารณาว่าเป็น ศ.ค.๑ ที่ถูกต้องหรือไม่ จาก ศ.ค.๑ จำนวน ๘๑ ฉบับนี้สามารถแยกได้เป็น ๑ กลุ่ม ดังนี้

(๑) ครอบครองหลังการหวงห้ามของทางราชการ (พ.ศ. ๒๔๖๑)	จำนวน ๖๔ ฉบับ
(๒) ศ.ค.๑ ที่ระบุว่าครอบครองมาก่อนปี ๒๔๖๕	จำนวน ๒๖ ฉบับ
(๓) ศ.ค.๑ ที่ระบุว่าครอบครองมาตั้งแต่ปี ๒๔๕๖	จำนวน ๑ ฉบับ
- (คือ ศ.ค.๑ เลขที่ ๕๘/๒๔๕๘ ของนางกอง เกษมสวัสดิ์)

รายงานการประชุมคณะกรรมการพิสูจน์สิทธิ ศ.ค.๑ ที่ดินราชพัสดุบ้านท่าวังหิน ครั้งที่ ๑/๒๕๔๕ เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๕ ที่ประชุมมีมติดังนี้ (๑) ให้สำนักงานที่ดินจังหวัดอุบลราชธานี ตรวจสอบว่า ศ.ค.๑ ที่ออกมา กรณีที่ไม่ได้ลงทะเบียนคุมไว้ ถือว่ามีความถูกต้องหรือไม่ อย่างไร (๒) ให้สำนักงานธนารักษ์พื้นที่อุบลราชธานีประสานกับกรมธนารักษ์ขอให้จัดซื้อแผนที่ภาพถ่าย ทางอากาศเพิ่มเติม และ (๓) ส่งแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศไปให้สำนักนายกรัฐมนตรีย่านแปลภาพถ่าย

ในประเด็นแรก สำนักงานที่ดินจังหวัดอุบลราชธานีมีหนังสือ ที่ อบ.๐๐๒๒/๑๒๒๗๖ ลงวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๔๕ ซึ่งแจ้งว่าจากการหารือไปยังกรมที่ดิน กรมที่ดินได้แจ้งให้ทราบว่ากรณี ศ.ค.๑ ที่เจ้าหน้าที่ยังไม่ได้ลงรายการไว้ในทะเบียนการครอบครองที่ดิน หากผู้ครอบครองและทำ ประโยชน์อยู่ก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินบังคับใช้ โดยไม่มีหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดิน ได้แจ้งการครอบครองไว้ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๘๗ ก็ไม่ทำให้การแจ้งและแบบแจ้งการครอบครองเสียไปแต่อย่างใด ถือว่าเป็นการแจ้งการครอบครองที่ดิน ไว้ตามกฎหมายแล้ว

กรมธนารักษ์ได้ส่งแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. ๒๔๘๕ ของกรมแผนที่ทหาร มาให้กับจังหวัดฯแล้ว ขั้นตอนการพิสูจน์สิทธิให้แยกออกเป็นกลุ่มที่ได้มาก่อน และกลุ่มได้มาหลัง ปีที่ทางราชการครอบครอง ตามขั้นตอนของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีที่กำหนดมา ผู้แทนธนารักษ์ จังหวัดอุบลราชธานีได้ชี้แจงในการประชุมร่วมกับคณะอนุกรรมการฯ เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ว่าได้นำ

เรื่องเข้าที่ประชุม ก.บ.ร. แล้วมีมติว่าหลักฐานชาวบ้านผู้หลักฐานของราชการไม่ได้ จึงมีมติว่าที่ดินดังกล่าวเป็นที่ราชพัสดุ ทางราชการพร้อมให้ชาวบ้านมาขอเช่าอยู่ตั้งแต่ปี ๒๕๔๑ แล้ว

(๒) สำนักงานที่ดินจังหวัดอุบลราชธานี

ผู้แทนสำนักงานที่ดินจังหวัดอุบลราชธานีชี้แจงในการประชุมคณะทำงานพิสูจน์สิทธิ ส.ค.๑ ที่ดินราชพัสดุบ้านท่าวังหิน ครั้งที่ ๑/๒๕๔๕ เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๕ ว่าที่ดินแปลงดังกล่าว มีประวัติความเป็นมายาวนานในลักษณะใบหวงห้ามที่ดิน ซึ่งต่อมาเปลี่ยนเป็นการแจ้ง ส.ค.๑ แทน หลังประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับแล้ว การแจ้ง ส.ค.๑ ไม่ได้ก่อให้เกิดสิทธิอะไร แต่เป็นการแสดงว่าเป็นเจ้าของโดยแจ้งกับกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในสมัยนั้นไม่ได้มีการตรวจสอบรังวัดว่าจำซ้อนหรือไม่ กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นคนตามเองจดทะเบียนและให้ผู้ครอบครองลงนาม บางกรณีที่กำนันผู้ใหญ่บ้านเขียนหนังสือไม่เก่งก็ให้ผู้ครอบครองเขียนเอาเองว่าข้างเคียงจะอะไร เนื้อที่ประมาณเท่าไร ทางอำเภอก็นำมาลงทะเบียนแล้วนำใบ ส.ค.๑ มาแจก การมีสิทธิในที่ดินต้องนำมาพิสูจน์กันว่าใครมาก่อนหลัง

ข้อมูลจากสำนักงานที่ดินอำเภอเมืองอุบลราชธานีระบุว่า กรณีพิพาทนี้เคยมีกรรมการเข้ามาทำงานหลายชุดแล้ว มีการสำเนา ส.ค.๑ เพื่อนำเข้าสู่การพิจารณาของ ก.บ.ร. ส่วนจังหวัด แต่ก็ไม่มี ความคืบหน้า สำหรับกรณี ส.ค.๑ ที่ไม่มีในทะเบียนคุดนั้น ต้องรายงานให้กรมที่ดินพิจารณาต่อไป ส่วน บัญชีรายชื่อลำดับที่ ๕๗ ส.ค.๑ เลขที่ ๕๗ ระบุว่า ได้มาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๖ จะถือเป็นหลักฐานที่ถูกต้องหรือไม่นั้นจะต้องมีการนำภาพถ่ายทางอากาศมาพิจารณาอีกครั้ง และต้องตรวจสอบความถูกต้องของ พยานหลักฐานว่า ได้อย่างไรด้วย

ประเด็นการตรวจสอบ

คณะอนุกรรมการสิทธิในการจัดการที่ดินและป่า ได้กำหนดประเด็นการตรวจสอบไว้ ๒ ประเด็น คือ

ประเด็นที่ ๑ ผู้ร้องได้ครอบครองและใช้ประโยชน์ในที่ดินมาก่อนการจับจองเป็นที่ราชพัสดุหรือไม่ อย่างไร

ประเด็นที่ ๒ กระบวนการแก้ไขปัญหาคกรณีที่ราชพัสดุบ้านท่าวังหินมีความเป็นธรรมต่อผู้ร้องหรือไม่ อย่างไร

ความเห็นของคณะอนุกรรมการสิทธิในการจัดการที่ดินและป่า

ประเด็นที่ ๑ ผู้ร้องได้ครอบครองและใช้ประโยชน์ในที่ดินมาก่อนการจับจองเป็นที่ราชพัสดุหรือไม่ อย่างไร

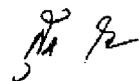
ที่ดินบริเวณบ้านท่าวังหินที่พิพาทเป็นที่ดินที่ประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน หากพิจารณาจากประวัติการก่อตั้งวัดท่าวังหินที่มีการสร้างโรงธรรมขึ้นเมื่อปี ๒๔๗๑ ก็จะพบว่าชุมชนอายุมากกว่า ๘๐ ปีแล้ว ผู้ร้องให้ข้อมูลว่ากลุ่มของคนได้อาศัยอยู่ในพื้นที่มาอย่างยาวนาน ดังเช่น ศ.ค.๑ จำนวน ๑ ฉบับ ที่ครอบครองที่ดินเมื่อปี ๒๔๕๖, ศ.ค.๑ จำนวน ๒๖ ฉบับที่ระบุว่าได้ครอบครองมาก่อนปี ๒๔๖๘ และ ศ.ค.๑ จำนวน ๖๔ ฉบับที่ระบุว่าได้ครอบครองมาหลังปี ๒๔๖๑ ในส่วนของผู้ถูกร้องได้อ้างอิงว่าที่ราชพัสดุบ้านท่าวังหินมีแบบแจ้งการครอบครองที่ดิน ศ.ค.๑ เลขที่ ๘๘ ลงวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๔๘๘ ระบุเนื้อที่ไว้ ๘๘๑-๐-๖๘ ไร่ การได้มาคือรัฐบาลได้จับจองเอง ตั้งแต่เมื่อใดนั้นจำไม่ได้

เมื่อเปรียบเทียบหลักฐาน ศ.ค.๑ ของทั้งสองฝ่ายพบว่า ศ.ค.๑ ของฝ่ายผู้ร้องแจ้งการครอบครองมาก่อน ศ.ค.๑ ของฝ่ายผู้ถูกร้อง ส่วนที่ผู้ถูกร้องชี้แจงเพิ่มเติมว่าที่ดินราชพัสดุแปลงนี้มีประวัติความเป็นมาสืบเนื่องจากใบหวงห้ามที่ดินของอำเภอเมืองอุบลราชธานี ที่ ๒๔ วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๔๖๑ ระบุเนื้อที่ไว้ ๘๘๕-๓-๒๐ ไร่ แต่ใบหวงห้ามดังกล่าวยังขาดความน่าเชื่อถือ เพราะใบหวงห้ามที่ดินลงวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๔๖๑ นั้นมีการบิดง่าเปลี่ยนแปลงวันที่ จนต้องมีการทำสำเนาขึ้นมาแทน และการชี้แจงว่าออก ศ.ค.๑ โดยใช้ใบหวงห้ามนั้นก็ยังมีข้อน่าสังเกตว่า ศ.ค.๑ ของผู้ถูกร้องก็มีได้ข้างอิงถึงใบหวงห้ามแต่อย่างใด แต่กลับระบุว่าจับจองตั้งแต่เมื่อใดนั้นจำไม่ได้ นอกจากนี้ขอบเขตและขนาดเนื้อที่ในใบหวงห้าม และ ศ.ค.๑ ก็ยังมีเนื้อที่แตกต่างกัน ๘๕ ไร่ ส่วนหลักฐานบันทึกของนายทอง สุทธิศว่าที่ดินแปลงนี้ใช้เป็นที่พักของทหาร และเป็นสนามฝึกยิงเป้าก็ยังคงขาดความน่าเชื่อถือ เพราะเป็นพยานเอกสารที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย และมีความผิดพลาดในข้อเท็จจริง

คณะกรรมการสิทธิในการจัดการที่ดินและป่าจึงมีความเห็นว่าจากหลักฐาน ศ.ค.๑ ของทั้งสองฝ่ายแสดงให้เห็นว่า ผู้ร้องได้แสดงหลักฐานให้เห็นว่าได้ครอบครองและใช้ประโยชน์ในที่ดินมาก่อนการจับจองเป็นที่ราชพัสดุของกรมธนารักษ์ ซึ่งอ้างหลักฐานใบหวงห้ามปี พ.ศ. ๒๔๖๑ นั้นขาดความน่าเชื่อถือ และยังไม่สามารถใช้เป็นหลักฐานยืนยันการครอบครองของกรมธนารักษ์ได้

ประเด็นที่ ๒ กระบวนการแก้ไขปัญหากรณีที่ราชพัสดุบ้านท่าวังหินมีความเป็นธรรมต่อผู้ร้องหรือไม่ อย่างไร

เรื่องร้องเรียนกรณีบ้านท่าวังหินนี้เป็นเรื่องพิพาทมาอย่างยาวนานมากกว่า ๕๐ ปี กล่าวคือ นับตั้งแต่มีการสั่งการของกระทรวงการคลังให้ราษฎรมาเช่าขอเช่าในการอยู่อาศัยในที่ดินดังกล่าว รวมทั้งมีความพยายามในการดำเนินการฟ้องร้องดำเนินคดีกับราษฎรหลายครั้ง แต่จังหวัดอุบลราชธานีได้ทำความเข้าใจเรื่องดังกล่าวไว้ จนนำมาสู่การเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยการให้เช่าในเงื่อนไขพิเศษ แต่ก็ยังถูกปฏิเสธจากฝ่ายผู้ร้อง โดยแทบมิได้มีการจัดกระบวนการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิที่เป็นระบบเท่าที่ควร

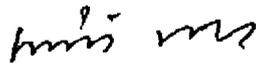

มาตรการแก้ไขปัญหา

๑. ให้กรมธนารักษ์เร่งรัดการเพิกถอนทะเบียนที่ราชพัสดุที่ทับซ้อนที่ดินแปลงพิพาท ภายใน ๕๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับรายงานฉบับนี้
๒. ให้กรมที่ดินดำเนินการออกเอกสารสิทธิให้กับผู้ร้องที่มี ศ.ค.๑ ภายใน ๕๐ วัน นับแต่วันที่กรมธนารักษ์ได้เพิกถอนที่ราชพัสดุ
๓. ให้กรมที่ดินพิจารณาหาแนวทางช่วยเหลือ แก่บุคคลที่ไม่มีเอกสารสิทธิ และทำประโยชน์ในพื้นที่พิพาทก่อนการบังคับใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน ภายใน ๕๐ วัน นับแต่วันที่กรมธนารักษ์ได้เพิกถอนทะเบียนที่ราชพัสดุ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ให้รัฐบาลเร่งรัดตรวจสอบการขึ้นทะเบียนที่ราชพัสดุที่ทับซ้อนกับที่ดินที่ชุมชนครอบครองทำประโยชน์ในที่ดิน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตรวจสอบ และพิจารณาประวัติศาสตร์ชุมชน และบุคคลควบคู่กับหลักฐานเชิงเอกสาร
๒. ให้กรมธนารักษ์เร่งรัดการเพิกถอนที่ราชพัสดุ หากพบว่าบุคคล และชุมชนทำประโยชน์มาก่อนการขึ้นทะเบียนเป็นที่ราชพัสดุ

(นายสนั่น อามริก)

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

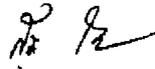
นันทนา สุภานนท์
(นางสาวนันทนา สุภานนท์)

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ประดิษฐ์ เจริญไทยทวี
(นายประดิษฐ์ เจริญไทยทวี)

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(นายสุทิน นพเกตุ)
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(นางสุนี ไชยรส)
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(นายสุรสิทธิ์ โกศลนาวิน)
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(คุณหญิงอัมพร มีศุข)
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(นางสาวอากร วงษ์สังข์)
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ วันที่ ๓ เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๖